

Tilaajavastuulaki

Tilaaajan vastuu ulkopuolista työvoimaa käytettäessä

Laki tilaaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006) velvoittaa työn tilaaajan selvittämään, että hänen sopimuskumppaninsa on hoitanut lainmukaiset velvoitteensa.

Lain tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista.

Tilaajavastuulain noudattamista valvoo Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue.

Lain soveltamisala

Tilaajavastuulakia sovelletaan Suomessa tehtävään työhön kaikilla toimialoilla. Laki koskee sekä suomalaisia että ulkomaisia yrityksiä näiden käyttäessä ulkopuolista työvoimaa.

Tilaajavastuulaissa tarkoitettuja tilaajia ovat yritykset ja julkisoikeudelliset yhteisöt, jotka käyttävät vuokrattuja työntekijöitä tai alihankintasopimukseen perustuvaa työvoimaa. Tilaajia ovat kaikki elinkeinonharjoittajat, jotka ovat velvollisia tekemään kaupparekisteriin perusilmoituksen elinkeinotoimintansa aloittamisesta. Tilaaja voi olla myös ulkomainen yritys toimiessaan Suomessa. Maatalouden ja kalastuksen yksityiset elinkeinonharjoittajat sekä kotitaloudet eivät pääsääntöisesti ole tilaajavastuulain tarkoittamia tilaajia.

Vuokratyöntekijä on tehnyt työsopimuksen sellaisen työnantajan kanssa, joka on siirtänyt työntekijän tämän suostumuksen mukaisesti toisen työnantajan käyttöön. Työntekijä työskentelee työn vastaanottajan työnjohdon alaisuudessa ja valvonnassa.

Alihankintasopimukseen perustuvissa työtilanteissa lakia sovelletaan tilaajaan edellyttäen, että

- tilaajalla ja tämän sopimuspuolella on sopimus työn tuloksesta vastiketta vastaan. Sopimuksen ei tarvitse olla kirjallinen, vaan se voi olla solmittu myös suullisesti.
- työ tehdään tilaaajan Suomessa olevissa työtiloissa tai työkohteissa. Tilaajan työkohteita voi sijaita muualakin kuin hänen hallinnoimissaan tiloissa. Näitä työkohteita on muun muassa rakentamisessa, liikenne- ja kuljetusaloilla sekä palveluissa, joita tuotetaan palvelujen ostajan tai käyttäjän tiloissa.
- työ liittyy tilaaajan toiminnassa tavanomaisesti suoritettaviin tehtäviin tai tavanomaiseen toimintaan liittyviin kuljetuksiin. Siivouksen sekä laitteiden ja tilojen huollon ja kunnossapidon katsotaan aina olevan tilaajayrityksen tavanomaisia tehtäviä.
- tilaajalle työskentelee alihankintasopimuksen tehneen sopijapuolen palveluksessa oleva työntekijä tai työntekijöitä.

Rakentamistoiminnassa selvitysvelvollisuus koskee kaikkia tilaajia, vaikka rakentaminen ei kuuluisi tilaajan tavanomaiseen toimintaan. Rakentaminen kattaa uudisrakentamisen lisäksi muun muassa huolto-, korjaus- sekä maa- ja vesirakentamisen. Rakentamista koskeviin sopimuksiin liittyen selvitykset tulee hankkia myös silloin, kun työn suorittaa yrittäjä.

Tilaajavastuulaki ei koske pienehköjä alihankinta- ja vuokratyöntekijöiden käyttöä koskevia sopimuksia. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät vuokratyö, joka kestää yhteensä enintään 10 työpäivää, sekä alihankintasopimus, jonka arvo ilman arvonnäisäveroa on alle 9 000 euroa. Selvitysvelvollisuutta ei voi kiertää pilkkomalla sopimuksia raja-arvot allittaviin osiin. Raja-arvoa laskettaessa työn katsotaan jatkuneen yhdenjaksoisena, jos työ perustuu peräkkäisiin tai lyhyin keskeytyksin jatkuviin sopimuksiin. Raja-arvo ei ole vuosi- tai tilikausikohtainen.

Selvitysvelvollisuuden sisältö

Tilajan tulee hankkia ennen alihankinta- tai vuokratyösopimuksen tekemistä seuraavat sopimuskumppania koskevat selvitykset ja todistukset:

1. selvitys siitä, onko sopimuspuoli merkitty ennakkoperintärekisteriin, työnantajarekisteriin ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin
2. kaupparekisteriote
3. veronmaksuasioita koskeva selvitys
4. todistus työntekijän eläkevakuutuksen ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty
5. selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista
6. selvitys työterveyshuollon järjestämisestä
7. todistus lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ottamisesta (rakentamistoimintaa koskevissa sopimuksissa)

Jos sopimus koskee rakentamistoimintaa ja työn suorittaa vain yrittäjä itse, tilaajan tulee hankkia kohtien 1-3 selvitykset.

Tilaja voi hankkia selvityksen sopimuskumppaninsa veronmaksuasioista itse julkisesta verovelkarekisteristä, joka löytyy yritys- ja yhteisötietojärjestelmän verkkopalvelusta (www.ytj.fi). Mikäli verovelkarekisteristä ilmenee verovelan olemassaolo, tulee tilaajan selvitysvelvollisuuden täyttääkseen hankkia lisäksi verovelkatodistus.

Mikäli sopimuskumppani ei kuulu verovelkarekisterin piiriin (esim. ulkomainen yhteisö, jolla ei ole sivuliikettä Suomessa), tulee tilaajan hankkia sopimuskumppaninsa osalta todistus verojen maksamisesta, verovelkatodistus tai selvitys siitä, että verovelkaa koskeva maksusuunnitelma on tehty.

Tilajan on aina arvioitava, onko sopimuskumppanin tarkoituksena hoitaa lakisääteiset maksuvelvoitteensa. Mikäli verovelkaa voidaan pitää määrältään merkittävänä ja tilaajan olisi täytynyt tietää, ettei sopimuspuolella ole tarkoitusta täyttää lakisääteisiä maksuvelvollisuuksiaan, voidaan tilaajalle määrätä korotettu laiminlyöntimaksu.

Sopimuksen solmimishetkellä selvitykset eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Selvitykset ja todistukset on säilytettävä vähintään kaksi vuotta sopimus-

Tilaja voi hankkia selvityksen sopimuskumppaninsa veronmaksuasioista itse julkisesta verovelkarekisteristä, joka löytyy yritys- ja yhteisötietojärjestelmän verkkopalvelusta. Mikäli verovelkarekisteristä ilmenee verovelan olemassaolo, tulee tilaajan selvitysvelvollisuuden täyttääkseen hankkia lisäksi verovelkatodistus.

ta koskevan työn päättymisestä. Tilaja voi hankkia selvitykset myös luotettavana pidettävältä yksityiseltä palveluntuottajalta. Tilaajan tulee säilyttää myös nämä raportit ja selvitykset.

Jos tilaja tekee uuden sopimuksen saman sopimuspuolen kanssa ennen kuin on kulunut 12 kuukautta aiemman sopimuksen solmimisesta ja selvitysten hankkimisesta, tilaajalla ei tavallisesti ole uutta selvitysvelvollisuutta. Tilaajan on kuitenkin aina hankittava kaikki selvitykset ennen uuden sopimuksen solmimista, jos hänellä on syytä epäillä, että sopimuspuolen olosuhteet ovat muuttuneet tarkistamista vaativalla tavalla.

Tilajavastuulain edellyttämiä selvityksiä ja todistuksia ei ole velvollisuutta pyytää, mikäli tilaajalla on perusteltu syy luottaa sopimuskumppanin täyttävän lakisääteiset velvollisuutensa sillä perusteella, että sopimuskumppani on julkisoikeudellinen yhteisö tai julkinen osakeyhtiö. Myös tilaajan ja sopimuskumppanin aikaisempi sopimussuhde ja sopimuskumppanin toiminnan vakiintuneisuus voivat olla perusteena luotettavuudelle. Rakentamistoimintaan liittyvä tilaaja ei kuitenkaan vapaudu selvitysvelvollisuudesta sopimuspuolen vakiintuneisuuden eikä sopimuskumppanin toiminnan vakiintuneisuuden tai niihin rinnastettavan syyn perusteella.

Tilaajan tulee aina itse harkita, onko sillä syytä luottaa sopimuspuolen täyttävän lakisääteiset velvoitteensa. Tilaajan on pystyttävä asiakirjalla osoittamaan sopimuspuolen toiminnan vakiintuminen. Lisäksi edellytetään, ettei tilaajan tiedossa ole seikkoja, jotka poistavat perustellun syyn luottaa sopimuspuoleen (esim. ennakkoperintärekisteristä poistaminen).

Pitkissä, yli vuoden voimassa olevissa sopimuksissa sopimuspuolen on toimitettava tilaajalle selvitykset veronmaksu- ja eläkevakuutusasioista 12 kuukauden välein.

Ulkomainen yritys sopimuspuolena

Tilaaajan on hankittava vastaavat tiedot myös ulkomaiselta sopimusosapuoliltaan.

Jos ulkomaisella yrityksellä on sopimuksentekohetkellä Y-tunnus Suomessa, tulee 1 kohdan rekisteriselvitykset sekä 3 kohdan veronmaksuasioita koskevat selvitykset hankkia yrityksen sijoittautumismaan lisäksi myös Suomesta.

Jos ulkomainen sopimuspuoli lähettää Suomeen työntekijöitä, tilaaajan on selvitettävä työntekijöiden eläke- ja tapaturmavakuuttaminen viimeistään ennen työn aloittamista. Selvitykset on hankittava niistä työntekijöistä, jotka ensimmäisenä aloittavat työskentelyn Suomessa. Selvitysvelvollisuuden täyttääkseen tilaaajan on lisäksi kirjallisesti edellytettävä ennen sopimuksen solmimista, että sopimusosapuoli toimittaa sosiaaliturvan määräytymistä koskevat todistukset myös myöhemmin työskentelyn aloittavista työntekijöistä. Työntekijöiden lähettämisestä annetun lain mukaan sopimuspuolena toimivalla työnantajalla on velvollisuus antaa tilaajalle sosiaaliturvan määräytymistä koskevat selvitykset kaikista myöhemmin aloittavista lähetetyistä työntekijöistä.

Rakentamistoimintaan liittyvissä sopimuksissa tilaajalla on koko sopimuksen ajan jatkuva velvoite varmistua siitä, että kaikilla sopimusosapuolien lähetetyillä työntekijöillä on voimassa olevat sosiaaliturvan määräytymistä koskevat todistukset.

Pääperiaatteena on, että Suomessa tehtävä työ vakuutetaan Suomessa. Tämä koskee sekä suomalaisia että ulkomaisia työnantajia ja työntekijöitä. Poikkeuksena pääperiaatteeseen ovat työntekijät, jotka on lähetetty työskentelemään Suomeen tilapäisesti. Tällöin lähetettyihin työntekijöihin voidaan soveltaa lähtömaan sosiaaliturvalainsäädäntöä sen ajan, kun he työskentelevät Suomessa.

EU:n ja ETA:n alueelta tulevien lähetettyjen työntekijöiden osalta eläke- ja tapaturmavakuuttamista koskevat tiedot voidaan osoittaa lähetetyn työntekijän todistuksella eli A1-todistuksella. Jos sopimuspuoli ei esitä lähetetyn työntekijän todistuksia, on selvityksenä tavallisesti esitettävä selvitys työntekijöiden eläkevakuuttamisesta Suomessa sekä rakentamistoimintaan liittyvissä sopimuksissa myös todistus tapaturmavakuuttamisesta Suomessa.

Selvitysvelvollisuuden laiminlyönti ja laiminlyöntimaksu

Selvitysvelvollisuuden rikkomisesta tilaajalle voidaan määrätä laiminlyöntimaksu. Laiminlyöntimaksun vähimmäismäärä on 2 110 euroa ja enimmäismäärä 21 100 euroa.

Korotettu laiminlyöntimaksu määrätään tilaajalle, joka on tehnyt sopimuksen liiketoimintakieltoon määrätyn elinkeinonharjoittajan kanssa tai yrityksen kanssa, jonka yhtiömies, hallituksen jäsen, toimitusjohtaja tai muussa näihin rinnastettavassa asemassa oleva henkilö on määrätty liiketoimintakieltoon. Samoin korotettu laiminlyöntimaksu voidaan määrätä, mikäli tilaajan on täytynyt ymmärtää, ettei sopimusosapuolilla ole tarkoitus täyttää työnantajana lakisääteisiä maksuvelvoitteita. Korotetun laiminlyöntimaksun vähimmäismäärä on 21 100 euroa ja enimmäismäärä 68 500 euroa.

Laiminlyöntimaksun ja korotetun laiminlyöntimaksun määrää Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue.

Henkilöstön edustajien tiedonsaantioikeus

Luottamusmiehellä sekä luottamus- ja työsuojeluvallatuetulla on oikeus pyynnöstä saada tilaajavastuulaisa yksilöidyt tiedot alihankinta- ja vuokratyösopimukseen liittyen.

Luottamushenkilöille on selvitettävä vuokratyön käytön syy, käytettävän työvoiman määrä, yrityksen yksilöintitiedot, työkohteet, työtehtävät, sopimuksen kesto-aika sekä vuokratyötä tai alihankintatyötä tekeviin työntekijöihin sovellettava työehtosopimus tai sen puuttuessa keskeiset työehdot.

Vaitiolo-velvollisuus

Tilaaaja saa lain edellyttämiä selvityksiä hankkiessaan tietoonsa myös sopimuspuolta koskevia salassa pidettäviä tietoja. Tilaaaja tai tilaajan palveluksessa oleva henkilö ei saa ilmaista tällaisia tietoja sivulliselle. Tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun henkilö ei enää hoida tehtävää, jossa hän on tiedon saanut. Salassa pidettäviä tietoja ovat muun muassa verojen maksamista tai verovelkaa taikka eläkevakuutusten ottamista, suorittamista tai erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskevat tiedot.

LISÄTIETOJA: